

Dünyada ve Türkiye’de Erişkin Bağışıklama Politikaları (Karşılaştırmalı)

Dr. Serap Şimşek-Yavuz

*İstanbul Üniversitesi, İstanbul Tıp Fakültesi
İnfeksiyon Hastalıkları ve Klinik Mikrobiyoloji Anabilim Dalı*

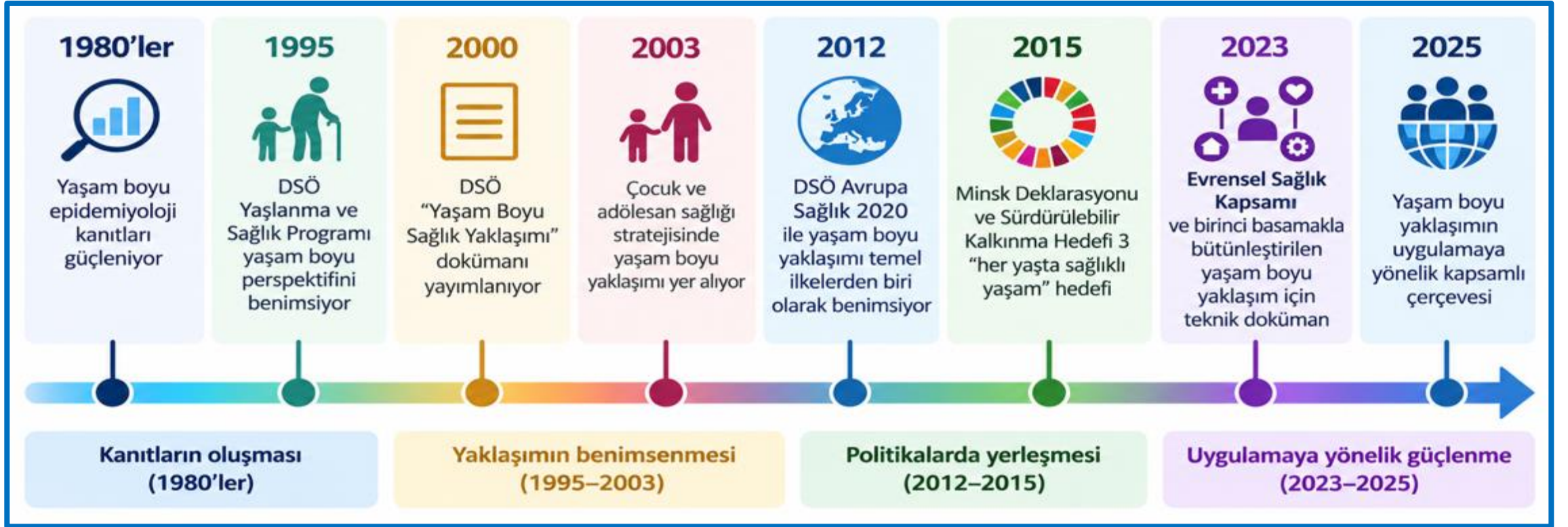

Dünyada ve Türkiye’de Erişkin Bağışıklama Politikaları

- DSÖ bağışıklama politikaları, yaşam boyu bağışıklama
- Türkiye’de erişkin bağışıklama politikaları
- Türkiye ve diğer ülkelerde erişkin aşı takvimleri ve karşılaştırılması

Dünya Sağlık Politikaları: Yaşam Boyu Sağlık

- Sağlık hizmetlerinin insanların yaşam boyu değişen gereksinimlerine göre düzenlenmesi

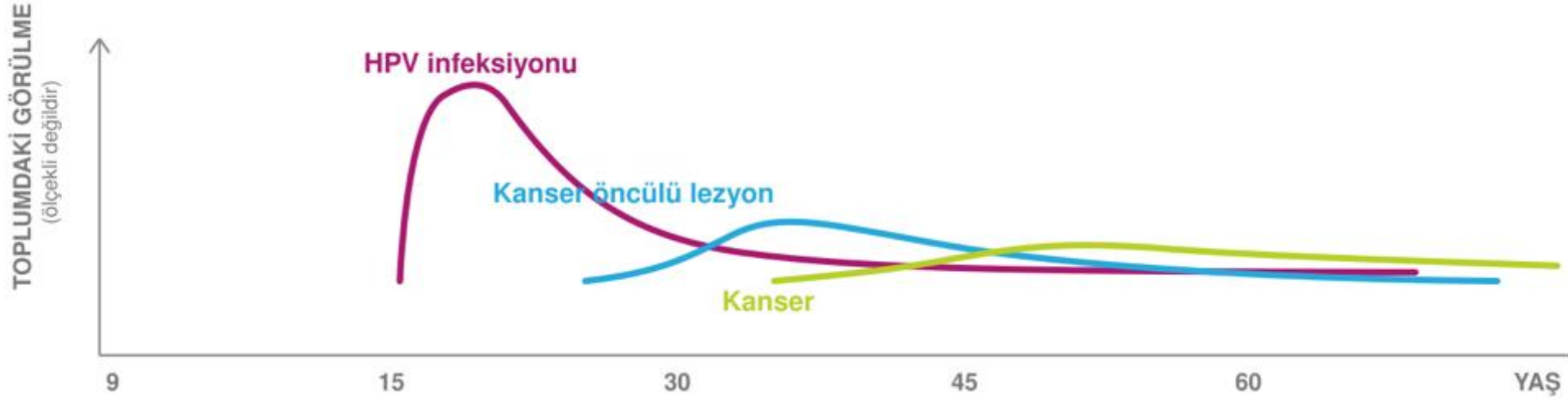
DSÖ Yaşam Boyu Sağlık Yaklaşımı

Sağlık, doğum öncesinden yaşlılığa uzanan bir süreklilik içinde ele alınır

Tüm yaşam evrelerinde, kişiyi merkeze alan, bütünleşik ve sürdürülebilir sağlık hizmetleri

Yaşam Boyu Sağlık Yaklaşımı-HPV Örneği

Birincil korunma

9–13 yaşındaki kız çocukları

- HPV aşısı

Uygun durumlarda kız ve erkek çocukları

- Tütün kullanımının serviks kanseri için ek risk oluşturduğuna ilişkin bilgilendirme ve uyarılar
- Yaşa ve kültüre uygun cinsellik eğitimi
- Cinsel etkinliği olanlara kondom kullanımının teşviki ve kondom sağlanması
- Erkek sünneti

İkincil korunma

30 yaş üzerindeki kadınlar

- “Tara ve tedavi et”: düşük maliyetli teknolojiyle asetik asitle görsel inceleme ve ardından kriyoterapi
- Yüksek riskli HPV tipleri için test (ör. tip 16, 18 ve diğerleri)

Üçüncül korunma

Gerektiğinde tüm kadınlar

- Her yaştaki invaziv kanserin tedavisi
 - Ablatif cerrahi
 - Radyoterapi
 - Kemoterapi

2000–2030 Küresel Bağışıklama Stratejileri ve Çerçeveslerine Genel Bakış

Tarih	Küresel Bağışıklama Vizyonu ve Stratejisi	Küresel Aşı Eylem Planı (GVAP)	Bağışıklama Gündemi 2030 (IA2030)
	2006–2015	2011–2020	2020–2030
Vizyon	<i>“Bağışıklamaya değer verilen, bağışıklamanın herkes için erişilebilir olduğu, sağlığı güçlendirdiği ve aşılarla küresel ölçekte adil erişimin sağlandığı bir dünya.”</i>	<i>“Tüm bireylerin ve toplumların aşıyla önlenabilir hastalıklardan uzak bir yaşam sürdüğü bir dünya.”</i>	<i>“Herkesin, her yerde ve her yaşta, sağlık ve iyilik hali için aşıların tüm yararlarından faydalandığı bir dünya.”</i>

DSÖ 2030 Bağışıklama Ajandası

Vizyon

**Herkesin, her yerde
ve her yaşıta,
sağlıklı ve iyi bir yaşam
için aşıların tüm
yararlarından
faydalandığı bir dünya.**

Hedefler

Yaşam boyunca aşılarla önlenabilir hastalıklara bağlı ölüm ve hastalık yükünü azaltmak.

Kimseyi geride bırakmamak; yeni ve mevcut aşılarla eşıt erişimi artırmak ve bu aşıların kullanımını yaygınlaştırmak.

Herkes için daha iyi sağlık ve iyilik halini sağlamak amacıyla, birinci basamak sağlık hizmetlerinde aşılamaı güçlendirmek ve evrensel sağlık güvencesine katkıda bulunmak.

DSÖ 2030 Bağışıklama Ajandası-Yaşam Evreleri

Yaşam evresi	Yaş grubu
Gebe sağlığı ve iyilik hali	Gebelik
Yaşama iyi bir başlangıç	Yenidoğan ve bebek (28 gün-1 yaşı)
En uygun gelişim	Çocuk: küçük (1-4 yaşı) ve büyük (5-9 yaşı) çocuk
	Adolesan (10-19 yaşı)
	Genç (15-24 yaşı)
Yetişkin sağlığı ve iyilik hâli	Yetişkin (30-44 ve 45-59 yaşı)
Sağlıklı yaşlanma	Yaşlı (60 yaşı ve üzeri)

DSÖ Güncel Bağışıklama Politikası

7 Stratejik Öncelik-4 Temel İlke

Devletin programı sahiplenmesi, kaynak sağlaması, sürdürmesi; toplumun aşı talebini oluşturmak ve sürdürmek

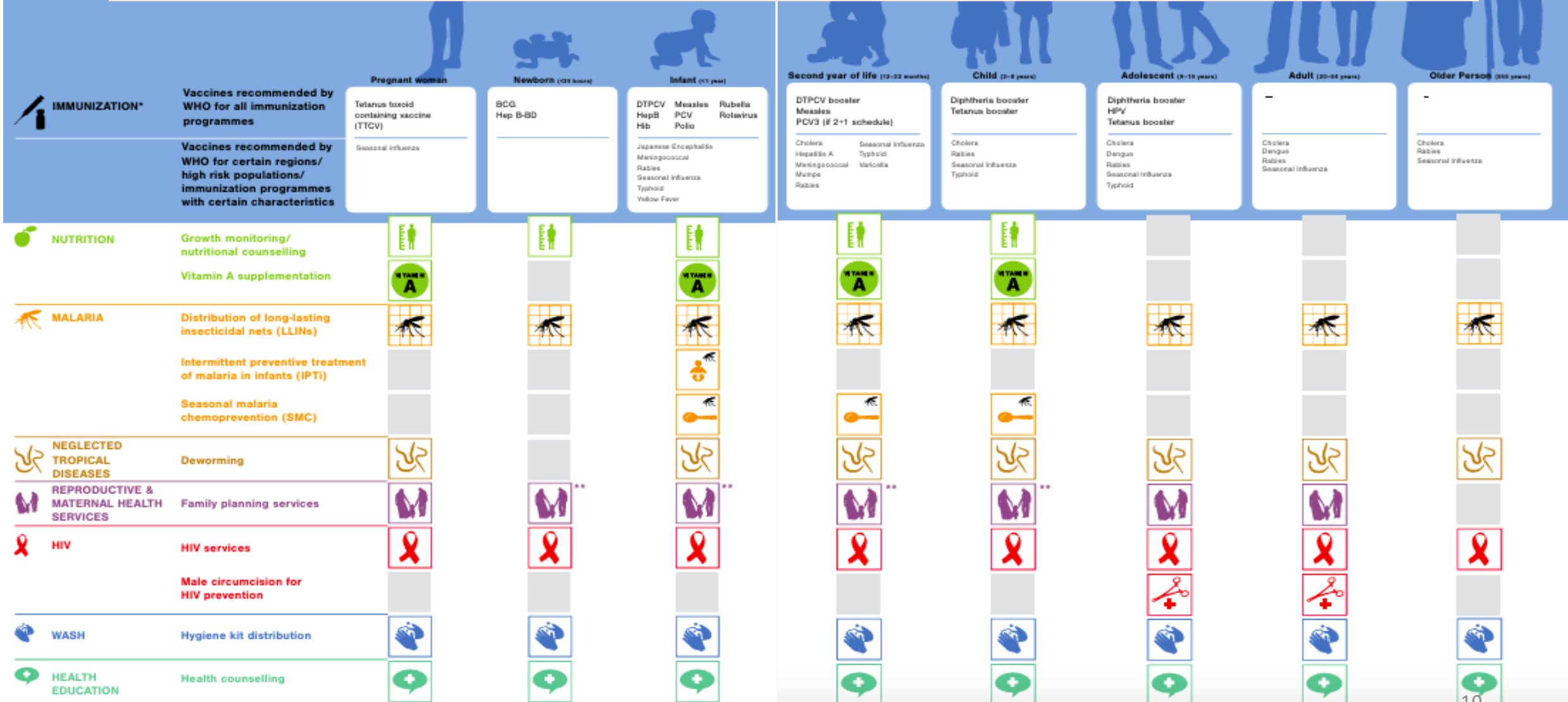
Evrensel sağlık kapsamına ulaşmak için bağışıklama programlarının birinci basamak sağlık hizmetlerinin ayrılmaz bir parçası olmasının sağlanması

Tüm bağışıklama politikalarının nasıl tasarlanacağını belirleyen ilkeler

Yaşam Boyu Bağışıklama İçin Hizmet Sunum Platformları

İnsanların aşı için ayrıca sağlık kuruluşuna gelmesini beklemek yerine, sağlık sistemiyle her temasını bağışıklama durumunu değerlendirmek ve gerekiyorsa aşı yapmak için fırsata çevirmek.

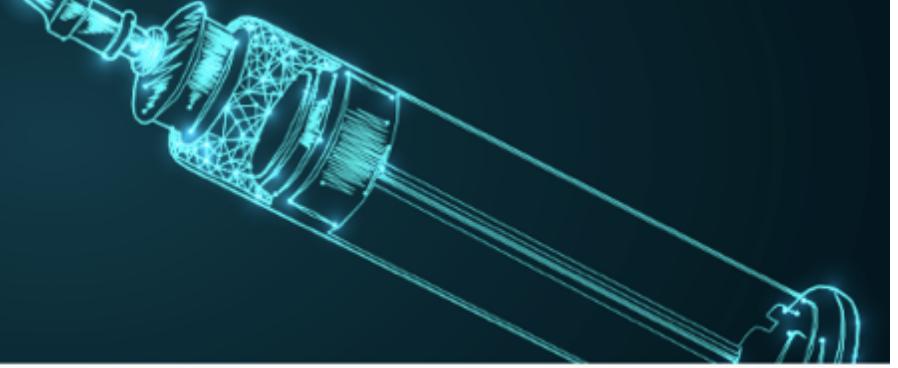
Yaşa Boyu Sağlık, Yaşam Boyu Bağışıklamanın Yol Haritası

Aşırı ulusal takvime eklemek **gerekli ama yeterli değildir.**

Hangi Yaşta Kimlere Aşı Yapılır?

Erişkin Aşılama

Haydi Büyükler Aşıya: Türkiye’de Erişkinlere Yönelik Aşı Uygulamaları:

Tüm dünyada, son yıllarda erişkinlerin bağışıklaması da en az çocuklar kadar önemsenmeye başlanmıştır. Erişkinlerde mortalite ve morbidite ile sonuçlanabilecek birçok hastalık aşı ile önlenebilmektedir.

Ülkemizde ileri yaş nüfusun giderek artmasıyla, kronik hastalıklar ve kanserlerde de buna bağlı bir artış meydana gelmekte olup bu durum erişkin aşılmasının giderek daha da ön plana çıkmasına yol açmıştır.

Bakanlığımız, erişkin bağışıklamasının giderek artan öneminin farkında olup gerek çocukluk döneminde bağışıklama takvimi yarım kalan gerekse de bağışıklığın pekiştirilmesi amacıyla ek aşılamalara ihtiyacı olanlar ile gebeler, yaşlılar, kronik hastalığı olanlar, bağışıklık yetmezliği bulunanlar ve diğer risk gruplarındaki kişilerin enfeksiyon hastalıklarından korunması hedefleri doğrultusunda aşılama çalışmalarını yürütmekte ve desteklemektedir. Erişkin aşılama, bebeklik döneminde aşı takvimine uygun olarak aşılanmamış kişilerin aşılanması için bir fırsat olarak görülmelidir.

ERİŞKİN DÖNEMİ AŞI UYGULAMALARI

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
SAĞLIK BAKANLIĞI

Sağlıklı Erişkinlere Önerilen Aşılar

- > Td: Erişkin Tetanos difteri KKK (kayıt yoksa)

GEBELER

- > Tdab: Erişkin Tetanos, difteri, asellüler boğmaca
- > Td: Erişkin Tetanos difteri
- > Grip

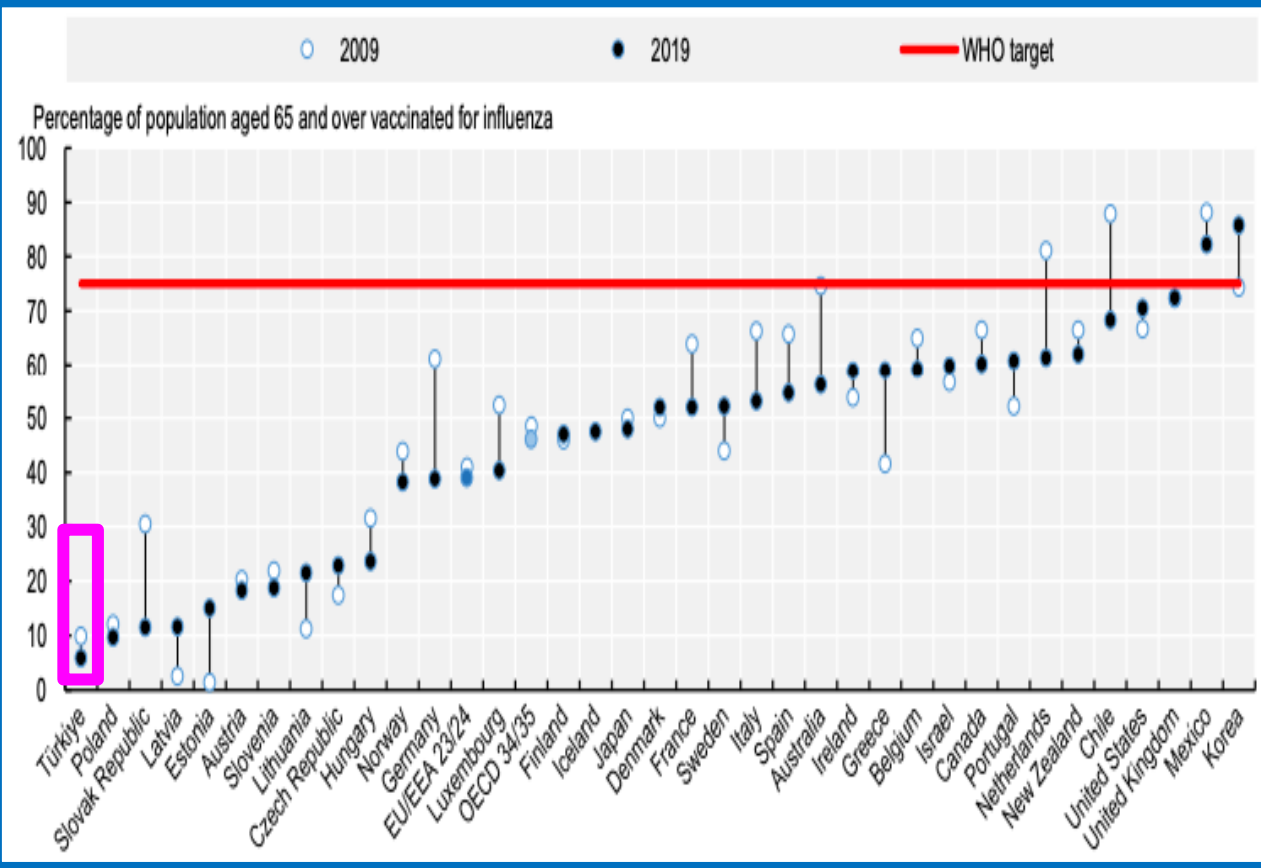
65 YAŞ ve ÜZERİ

- > Pnömonokok
- > Grip

Risk Grubunda Yer Alan Erişkinlere Önerilen Aşılar

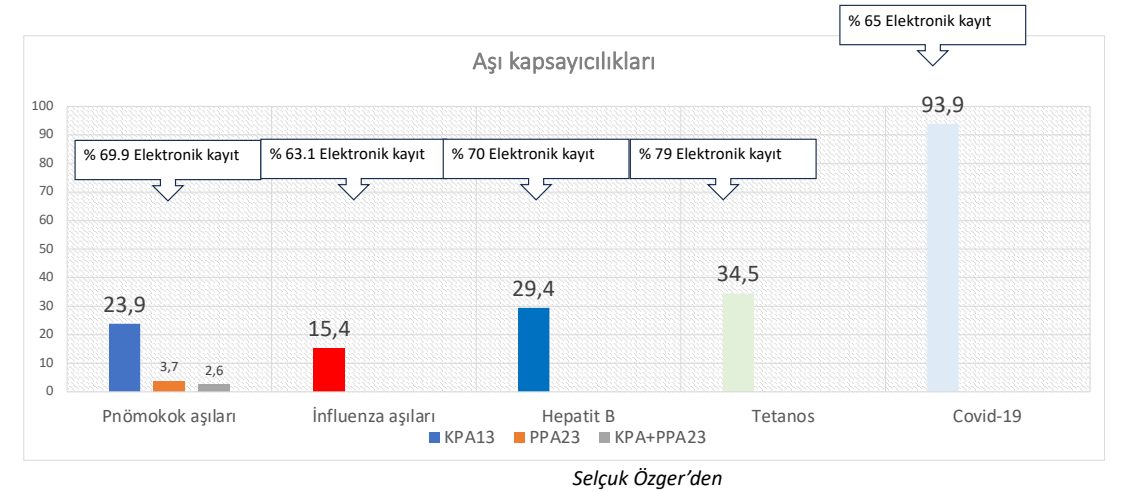
- > Hepatit B
- > Hepatit A
- > Pnömonokok
- > Grip
- > Meningokok
- > Suçiçeği
- > KKK: Kızamık, Kızamıkçık, Kabakulak

Türkiye’de Erişkin Aşılama Durumu

- Erişkinler aşılama gerektğini genellikle bilmiyor

KLİMİK EBÇG Çalışması: Aşı kapsayıcılıkları, n=3763

Yaşam Boyu Bağışıklamada Türkiye'nin Durumu

- Sorumluluk, erişkin aşılarının ulusal programa alınması $\pm$
- Talep oluşturma ve aşı tereddüdü surveyans ve mücadelesi $\pm$
- Aşıların tedariki ve sürekliliğin sağlanması $\pm$
- Kaçırılmış aşıların tamamlanması $\pm$
- Aşılama fırsatlarının birinci basamak, hastane, gebelik izlemi, kronik hastalık kontrolleri ve yaşlı bakım hizmetlerine entegre edilmesi $\pm$
- Dr önerisi ve hatırlatmalar $\pm$
- Her erişkinde aşı durumunun değerlendirilmesi $\ominus$
- Aşı kayıtlarının yaşam boyu tutulması $\pm$
- Erişkin bağışıklama oranlarının ayrı olarak izlenmesini $\ominus$
- Tüm sürecin finansmanı $\pm$

Bazı öneri ve uygulamalar var; ancak nüfus temelli, aktif çağrı–hatırlatma içeren, kapsamı izlenen ve tüm erişkin yaşamını kapsayan bütüncül program henüz yok.

Türkiye’de Erişkin Bağışıklama Politikaları

Yedi Yaşam Evresine Yönelik Aşılama Önerisi Bulunan Ülke Oranlarının DSÖ Bölgelerine Göre Dağılımı

Erişkinde Bağışıklama Politikalarının Gelir Seviyesine Göre Durumu

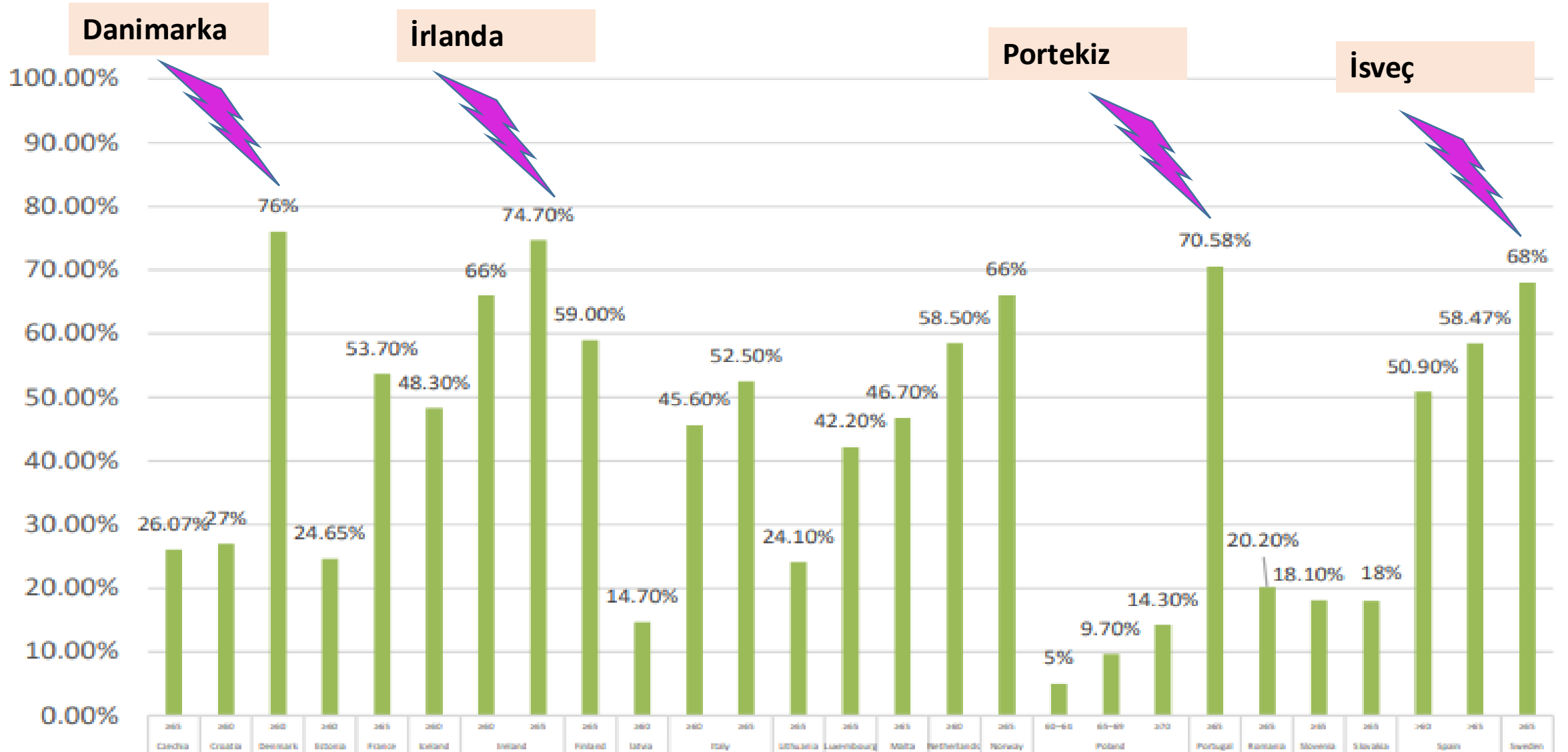
Yaşlı ve Riskli Erişkinlerde	Number of Member States (MS)	COVID-19 Vaccine (%)	Seasonal Influenza Vaccine (%)		Pneumococcal Vaccine ** (%)		HZ Vaccine (%)
		Older Adults	Older Adults	Adults with Chronic Conditions	Older Adults	Adults with Chronic Conditions	Older Adults
HIC	63	58 (94%)	55 (89%)	55 (89%)	25 (40%)	32 (52%)	13 (21%)
UMIC	53	51 (96%)	40 (75%)	41 (77%)	7 (13%)	12 (23%)	0
LMIC	50	46 (92%)	15 (30%)	13 (26%)	1 (2%)	1 (2%)	0
LIC	25	24 (92%)	2 (8%)	2 (8%)	0	0	0

Gebelerde	Number of Member States (MS)	COVID-19 Vaccine (%)	Seasonal Influenza Vaccine (%)	Tetanus-Containing Vaccine ** (%)	Pertussis-Containing Vaccine (Tdap/aP) (%)
HIC	63	62 (100%)	54 (87%)	37 (60%)	28 (45%)
UMIC	53	49 (92%)	42 (79%)	24 (45%)	10 (19%)
LMIC	50	43 (86%)	12 (24%)	40 (80%)	1 (2%)
LIC	25	17 (65%)	1 (4%)	19 (73%)	0

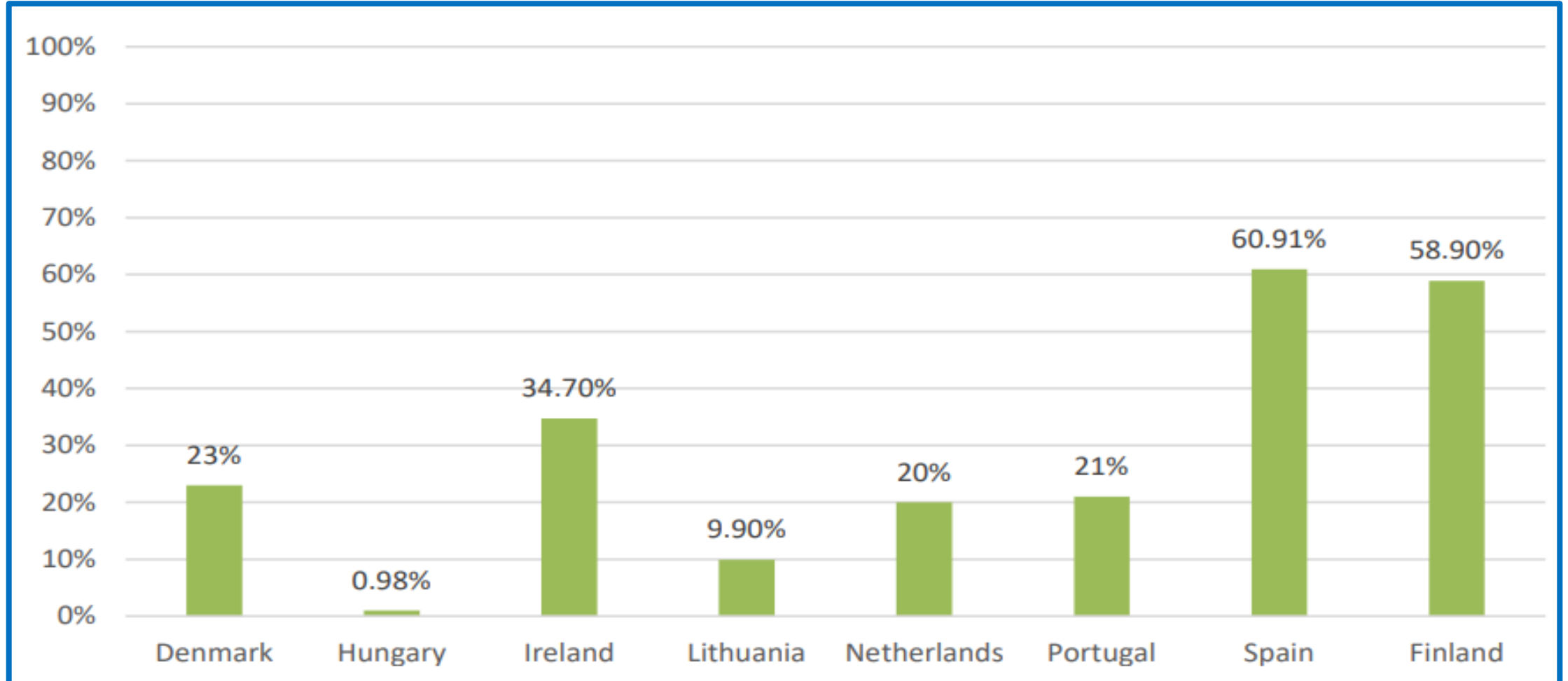
Erişkinde İnfluenza Aşılama Politikaları-EU-EEA

Ülke	≥18 yaş	≥50 yaş	≥55 yaş	≥59 yaş	≥60 yaş	≥65 yaş	Komorbiditesi olanlarda her yaşta , gebede, sağlık çalışanında
Avusturya, Bulgaristan Lihtenştayn, Litvanya Polonya	R						R
İrlanda, Çekya		R					R
Malta			R				R
Slovakya				R			R
Estonya, Almanya Yunanistan, Macaristan İzlanda, Hollanda İtalya, Letonya Portekiz, İspanya					R		R
Belçika, Hırvatistan Kıbrıs, Finlandiya Fransa, Lüksemburg Danimarka, Norveç Romanya, Slovenya İsveç, Türkiye						R	R

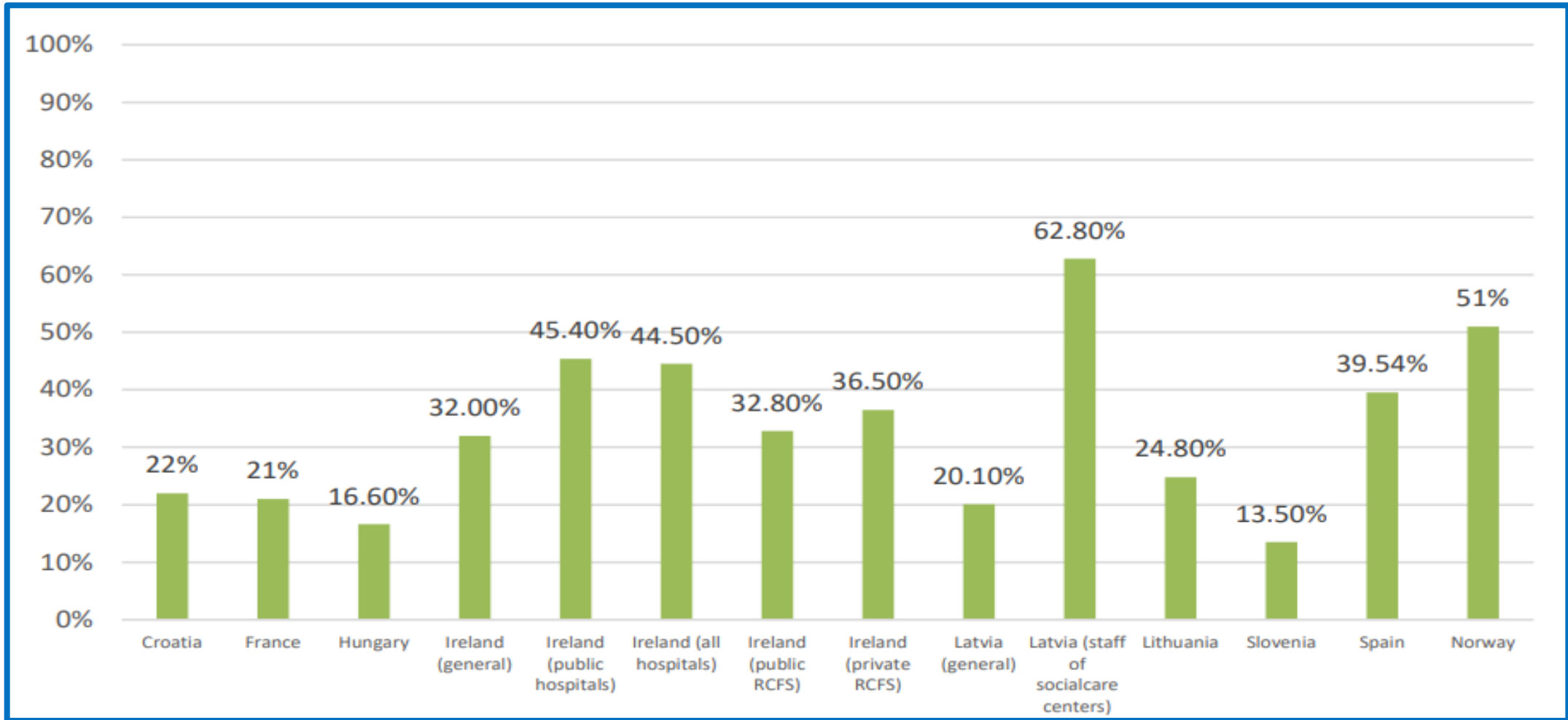
Yaşlılarda Mevsimsel İnfluenza Aşılama Kapsamı, EU/EEA Ülkeleri, 2024/25

Gebede Mevsimsel İnfluenza Aşılması Kapsamı, EU/EEA Ülkeleri, 2024/25

Sağlık Çalışanlarında Mevsimsel İnfluenza Aşılama Kapsamı, EU/EEA Ülkeleri, 2024/25

DSÖ Erişkin Bağışıklama Önerileri

Sağlıklı Erişkinde	Belli Risk Gruplarındaki Erişkinlerde
- Rubella: Üreme çağındaki kadınlarda 1 doz - KKK: İmmünite gösterilmemişse - Td: Toplam 6 doz tamamlanmışsa, rapel yok - Kolera: Endemik bölgede veya seyahat - Tifo: Endemik bölgede veya seyahat - Sarı Ateş: Endemik bölgede veya seyahat - Kene-Kaynaklı Ensefalit: Endemik bölgede, yaşlılar öncelikli - Meningokok: Endemik bölgeye seyahat - Sıtma: Önerilmez	- Grip: Komorbiditesi olanlarda +Bağışıklığı ↓ - Pnömonokok: Bağışıklığı ↓ - COVID-19: Komorbiditesi olanlarda +Bağışıklığı ↓ - Zona: Bağışıklığı ↓ - HB: Risklilerde - HAV: Risklilerde - HPV: Bağışıklığı ↓ - Dang: Endemik bölgede +komorbiditesi olan - Meningokok: Risklilerde - Sıtma: Önerilmez
Gebede Grip, COVID-19, RSV, Tdap/Td, Sıtma: Önerilmez	
≥65 yaşta Grip, COVID-19, Pnömonokok: Yaşlılarda (olgun bir çocuk aşılamasından sonra), Zona: Yaşlılarda (>50??)	

Türkiye, ABD, İngiltere, Almanya Erişkin Bağışıklama Önerileri

Ülke	Erişkin Bağışıklama Önerileri			
	Sağlıklı Erişkinde	Gebede	Yaşlıda	Riskli Gruplarda
Türkiye	TD, 10 yılda bir KKK (immünite yoksa)	Tdap İnfluenza HBV??	≥65 y pnömokok ve influenza	HBV, HAV, Pnömokok, İnfluenza, MenACWY, Suçiçeği
ABD	Tdap/Td, 10 yılda bir, HPV,19- 26 y, HBV<60 y, KKK<69y, Suçiçeği <46y	Tdap, İnfluenza COVID, RSV, HBV	>50y pnömokok >75y RSV, >50 y Zona	Pnömokok , Zona, HAV, MenACWY, MenB, Hib, Mpox, RSV:50-74 y ve riskli
İngiltere	Td, toplam 5 doz, rapel yok KKK (immünite yoksa), HPV <25y, MenACWY, MenB < 25 y	İnfluenza Tdap, RSV	≥65 y pnömokok 20 veya 23, İnfluenza ve Zona, >74 RSV, >75 COVID	>18 ve riskli RSV >18 ve bağışıklığı baskılanmış COVID HBV, HAV, Meningokok, Mpox
Almanya	10 yılda bir Tdap/Td <60y KKK, Suçiçeği, TBE (endemik bölgede)	İnfluenza, Tdap, Bebek RSV Mab	>59 Pnömokok ve Zona ve İnfluenza ve >74 RSV, COVID	İnfluenza, Pnömokok , Zona, COVID MenACWY, MenB, Hib HAV, HBV, Mpox

<https://www.salute.gov.it/new/it/tema/vaccinazioni/calendario-vaccinale/>

https://assets.publishing.service.gov.uk/media/6a7d7db7764399f224d83252/UKHSA_13599_Complete_Immunisation_Schedule_children_born_on_or_before_30_June_24_03_PRINT.pdf

https://www.rki.de/EN/Topics/Infectious-diseases/Immunisation/STIKO/STIKO-recommendations/Downloads/04_26_english.pdf?blob=publicationFile&v=4&

Türkiye’de Erişkin Aşı Takviminin Eksikleri

Sağlıklı Erişkinde	Gebede	≥65 yaşta	Riskli Gruplarda
• HPV • MenACWY • MenB	• COVID • RSV	• >50 y Zona • >75 y RSV • >75 y COVID	• COVID • Zona • MenB • RSV • Mpox

Son 20 Yılda Dünyada Kullanıma Giren Aşılar

İlk Onay / Ruhsat Yılı	Hedef Mikroorganizma (Hedef Hastalık)	Platform
2006	HPV aşısı (servikal kanser)	VLP rekombinant
2006, 2006	Rotavirus aşısı (gastroenterit)	Canlı attenüe oral mono-pentavalan
2009, 2010, 2022	<i>E.coli</i> ; <i>E.coli</i> , <i>Klebsiella</i> , <i>Proteus</i> , Enterokok ..(Reküren ÜSi)	Oral bakteriyel lizat
2013	Meningokok B (menenjit)	Protein subunit
Hiçbiri, güncel bağışıklama programımıza girememiş		
2019	Ebola (kanamalı ateş)	rVSV vektör
2019	Mpox virusu (Mpox)	Replike olamayan MVA
2020, 2020, 2021	SARS-CoV-2 (COVID-19)	mRNA, mRNA, inaktive virus
2021	Pnömonokok 20 valan (pnömoni)	Konjuge
2021, 2023	Plasmodium (sıtma)	Protein subunit, Protein subunit
2023, 2023, 2024	RSV (viral sol yolu inf)	Rekombinant prefusyon F, Bivalan protein, mRNA

Dünyada ve Türkiye’de Erişkin Bağışıklama Politikaları Aklımızda Kalsın

- DSÖ yaklaşımı çocukluk aşılamasından, yaşam boyu bağışıklamaya
- Erişkin bağışıklamada paradigma değişimi: Planlama, uygulama, izleme
 - Evrensel sağlık kapsamına ulaşmak için bağışıklama programlarının birinci basamak sağlık hizmetlerinin ayrılmaz bir parçası olmasının sağlanması
 - Her sağlık başvurusu: aşı durumunu değerlendirme fırsatı
 - Talep oluşturma+ elektronik kayıt + hatırlatma sistemleri
 - Erişkin aşılama kapsayıcılığının ölçülmesi
 - Aşılarla eşit ve sürdürülebilir erişim
- Yüksek gelirli, bilimsel kanıtlara göre önerilerini güncelleyen ülkelerde erişkin ulusal aşılama programlarına;
 - Yaşlılar için influenza ve pnömokoka ek olarak öncelikle COVID, zona, RSV
 - Gebeler için Tdap ve influenzaya ek olarak RSV, COVID
 - Risk grupları için pnömokok, influenza, vd ne ek olarak COVID, zona, Mpox, HPV giderek daha fazla giriyor
- Türkiye, erişkin aşılamasında da günceli izlemekte zorlanıyor